

Constituindu-se ca un puternic centru comercial și meșteșugăresc de-a lungul secolelor XVI–XVIII, Brașovul contribuie totodată, prin numeroasele sale legături comerciale, la răspândirea arhitecturii Renașterii în Transilvania.

Dezvoltată în jurul Sfatului orașului (construit în sec. XV), Piața Primăriei constituia centrul activității specifice acestei perioade, fronturile caselor ce o delimitau suferind în evoluția lor istorică o serie de transformări.

Imobilul ce se restaurează este situat pe latura sudică a Pieței – denumită în trecut „șirul florilor” aflat între str. Hirscher și Curtea Bisericii Negre. Este alcătuit din trei clădiri distincte, adiacente, ce se construiesc pe terenuri (6+6+4 stânjeni) rezultate după parcelarea terenului viran situat în afara incintei Bisericii Negre, construcțiile cuprind subsol, parter și etaj. Coamele acoperișului arată distinct cele 3 părți componente ale clădirii.

Fațadele clădirii au suferit modificări esențiale – în anul 1956 – cu ocazia amenajării spațiului comercial de la parter, când pe toată înălțimea parterului fațadei spre piață se practică vitrine largi – ce fac să dispară în mare parte măturii ale arhitecturii originare.

În anul 1989–1990 – cu ocazia unor lucrări de amenajare ale magazinului „Turist”, în baza unui proiect întocmit de I. P. Brașov, au apărut elemente originare valoroase: fresca din sec. XVI, în încăperea de pe latura de vest, stâlpi de piatră cu baze și capitele profilate înglobate în zidăria fațadei, fragmente de ancadrame de ferestre cu menouri (reutilizați ca buiandrugii într-o fază ulterioară) – motiv pentru care șantierul a fost sistat și proiectul reconsiderat, prin întocmirea de către un colectiv specializat, din cadrul Institutului PRODOMUS – București, a unui proiect de restaurare și punere în valoare a clădirii.

Întrucât etajul ce aparținea parțial Bisericii Negre și parțial RIAL Brașov, era ocupat de locatari, în ciuda repetatelor demersuri ale DMSI, nu a fost posibilă evacuarea clădirii și abordarea sistematică a proiectului.

Fostele spații deținute de către Direcția Comercială Brașov (parterul, subsolul și o parte

a clădirii de pe str. Hirscher) au fost atribuite Muzeului de Etnografie – Brașov pentru secția cu specific etnografic medieval local. Pentru aceste spații s-a trecut la alcătuirea unui proiect de cercetare pluridisciplinară, în baza datelor căruia urmează să se execute proiectul de restaurare – vizând în special refuncționalizarea parterului și subsolului clădirii.

Cercetarea a cuprins:

- *studiul istoric de arhivă*, de la primele documente de referință până în prezent (cercet. G. Nusstăcher)

- *studiu de istoria artei* cu trimiteri la exemple similare din epocă, studiul picturii murale, etapizări; (ist. arhg. Dana Marcu – DMSI)

- *sondaje și cercetări arheologice* cu referiri asupra etapelor inițiale, nivele de calcare, pardoseli originare, fragmente sculptate; (arh. C. Coșuleț – Muzeul de Istorie Brașov)

- *cercetarea de arhitectură*: decapări parțiale, sondaje de parament (sub supra-vegherea pictorului restaurator) – cercetare continuată și pe parcursul lucrărilor de execuție; (arh. C. Corcodel, arh. Bilciurescu – PRODOMUS-București)

- *expertiza structurii de rezistență și a instalațiilor existente*, (ing. C. Pavelescu-PRODOMUS)

Concluziile campaniei de cercetare desfășurate în martie 1991 – martie 1992, au fost următoarele:

Primele construcții datează din sec. XV. Aliniamentul pieței era mai retras cu cca 2,5 – 3,0 m de cel din sec. XVII, când are loc o refacere ce înglobează și părți mai vechi.

Cu această ocazie fațada spre piață primește parțial un portic (cu arcade inegale) asemănător cu cel al casei Hirscher – restaurată în 1960 – portic închis probabil în sec. XIX când parterului clădirii i se aduc modificări mai importante.

Tipologia de plan era cea a casei cu front îngust spre piață, cu încăperi dispuse în filă, comunicând între ele. Accesul se făcea din gangul adiacent fiecărei clădiri.

Încăperile parterului păstrează structura generală originară a planului, cu modificări ce

datează din epoci diferite: re compartimentări, închideri de goluri (uși, ferestre) și deschiderea altora, schimbarea nivelului de calcare interior și exterior, modificarea unor bolți.

Transformări mai importante

- majore transformări ale parterului fațadei – executate în ultimul secol;
- modificarea nivelelor de calcare ale parterului prin desființarea bolților de la subsol și coborârea cotei parterului;
- desfacerea bolții cilindrice și dezafectarea subsolului existent inițial sub C5 ce comunică cu o încăpere acoperită cu bolta cilindrică de piatră cu penetrații. Accesul în această încăpere direct din portic (prin gârlici) este practicat mai târziu;
- suprimarea accesului interior la etaj (C3).

Adaosuri cu rol de rezistență

- căptușirea peretelui spre Biserica Neagră cu un perete „contrafort” în ideea îmbunătățirii capacității de preluare a împingerilor bolții;
- dublarea unui arc cilindric al bolții cu penetrații (C3).

Transformări funcționale:

- închideri de goluri existente și deschideri de noi goluri;
- re compartimentări parter și subsol;
- scară nouă de acces la subsol.

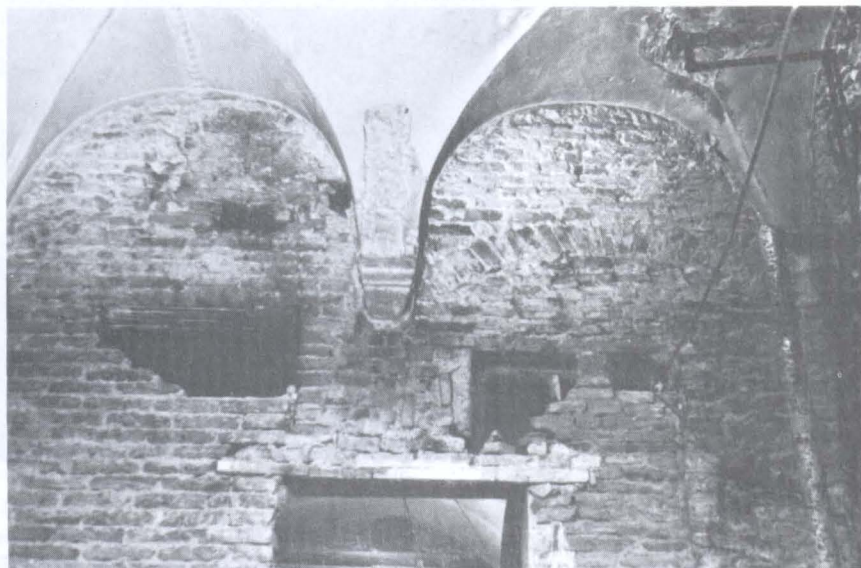
Concluziile raportului de expertiză tehnică

Ansamblul de clădiri ce se restaurează nu prezintă avarii generalizate datorită rezervei

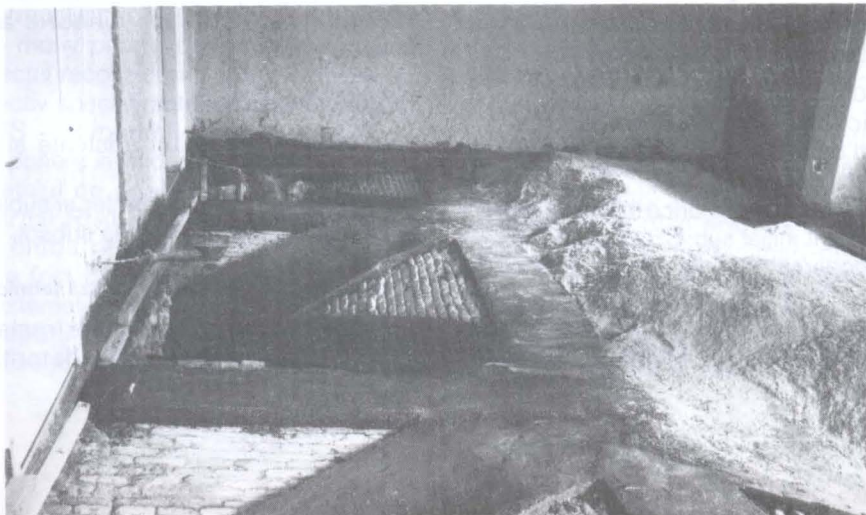

Fațada spre piață. – Cercetare și consolidare.

Cercetare perete interior între încăperile C2–C2a.

Consolidare extrados bolta peste C5.

portante a zidurilor masive și a bolților, în preluarea încărcărilor gravitaționale și seismice, de aceea proiectantul a considerat că nu e necesară introducerea unei substructuri noi, cu caracter general.

Pe de altă parte, prezența etajului locuit crea dificultăți deosebite pentru atacarea unei consolidări globale.

Propunerile proiectului de restaurare au avut în vedere consolidarea structurii de rezistență a clădirii, restaurarea prin evidențierea etapelor valoroase ale istoriei monumentului – cu precădere a epocii Renașterii (sec. XVI–XVII) și valorificarea spațiilor existente prin prevederea unor funcțiuni adecvate.

I. PROIECTUL DE CONSOLIDARE CUPRINDE:

a. Lucrări de rezistență impuse de prevederile proiectului de restaurare

1. Reconstituirea porticului de la parter prin executarea unui eșafodaj metalic pe zona porticului pentru susținerea provizorie a etajului în vederea demolării integrale a zidăriei existente portante.

– refacerea arcadelor și stâlpilor sub forma unei structuri de beton placate cu zidărie la arcade și cu piatră la stâlpi.

2. Consolidarea peretelui fațadei dinspre Biserica Neagră, cu stâlpi și centuri beton armat înglobate în grosimea zidului.

3. Refacerea bolții de cărămidă sub C5 (conform urmelor păstrate pe pereții transversali).

4. Consolidarea bolții peste C5 (cu pictură) prin suprabetonare în sistem rețea din fâșii de beton armat cu interspații (în vederea prezervării picturii).

5. Introducerea unor elemente de bordaj la golurile reconstituite de pe fațada principală și unele situații la interior.

b. Măsuri de consolidare locale în vederea remedierii unor elemente structurale ale clădirii în scopul asigurării rezistenței și stabilității

1. Măsuri locale de consolidare: plombări, teseri, suprabetonări – funcție de situația găsită cu ocazia avansării lucrărilor.

2. Extragerea umpluturilor grele de pământ de peste bolțile subsolului și înlocuirea lor cu umplutură ușoară (spărturi BCA).

Față de situațiile apărute pe parcursul execuției, proiectul a introdus noi elemente de consolidare.

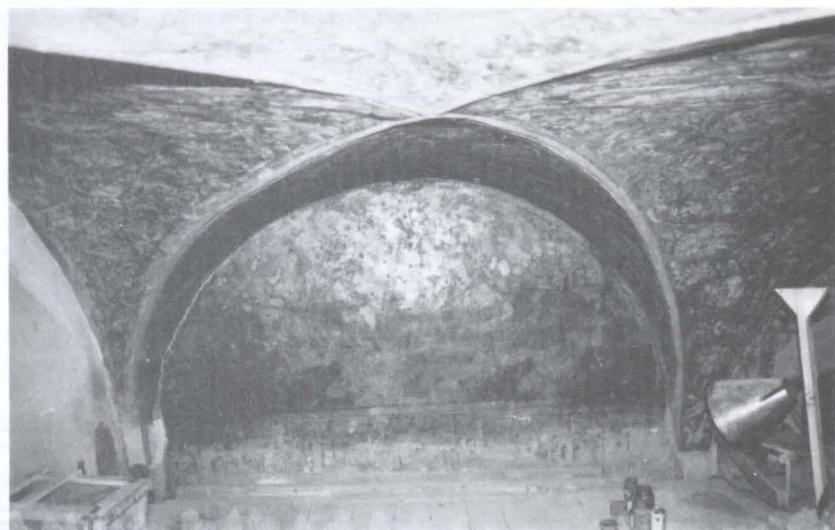
II. PROIECTUL DE RESTAURARE, ce urmărește punerea în valoare a etapelor semnificative ale istoriei monumentului propune:

La interior:

– îndepărtarea adaosurilor nevaloroase adăugate în timp;

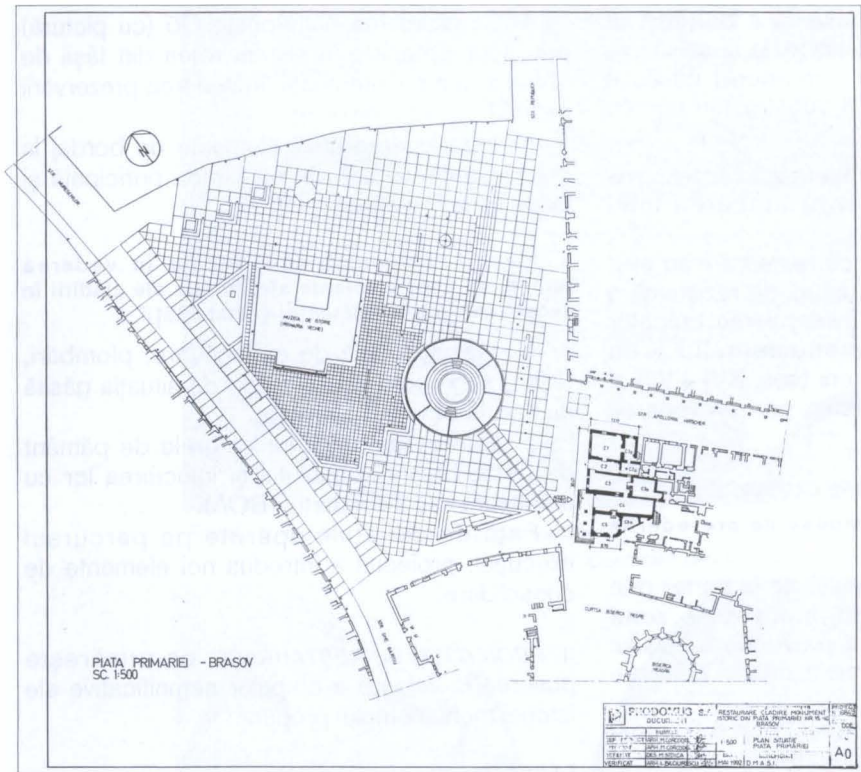
– revenirea la cotele inițiale ale nivelelor de calcare;

– evidențierea planimetriei originare (întrări ganguri) prin desfacerea golurilor originare

Aspectul intradosului bolții pictate peste încăperea C5.

înzidite și refacerea bolții sub încăperile C5 și a gârlicului de acces dinspre Piața Primăriei;
– refacerea finisajelor de epocă.

La exterior:

- refacerea conform urmelor păstrate ale traveiilor porticului dinspre piață;
- refacerea arhitecturii fațadelor în baza datelor furnizate de cercetarea de parament și cea istorică.

III. VALORIFICARE.

Amenajarea acestor spații (parter și subsol) pentru organizarea de către Muzeul de Etnografie Brașov a unei secții privind viața cotidiană în Brașovul medieval. Se includ:

- refaceri sobe epocă;
- refaceri finisaje și tâmplărie adecvate epocii: subsol – pardoseli de cărămidă (depozite) și gresie (spații de expunere); parter

– pardoseli diferențiate gang – locuință tencuiei interioare și exterioare de epocă.

O problemă aparte o va constitui restaurarea picturii murale – de o valoare deosebită – în prezent fiind în curs lucrările de curățire și țivire pe parcursul consolidărilor.

După o întrerupere cauzată de schimbarea echipei de proiectare și execuție, lucrările au fost reluate în 1994 – execuția revenindu-i firmei ROMBAN-Brașov, proiectarea firmei EGO-Brașov, care asigură și asistența tehnică pe șantier (șef proiect arh. Edmund Olzevschi).

Recente date de cercetare au condus la necesitatea reconsiderării soluției inițiale a fațadelor. Această problemă, inclusiv cea a acordării arhitecturii parterului cu cea a etajului, constituie în continuare un obiect de studiu.

MARINA ILIESCU

D.M.A.S.I.